

**MECHANISMS FOR BALANCED MANAGEMENT OF COMMERCIAL BANKS'
INTERESTS IN FINANCING GREEN PROJECTS****Sobirov Bobur Oybek o'g'li**Tel: [+998977623115](tel:+998977623115)Mail: boburjon3649@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada yashil loyihalarni moliyalashtirishda tijorat banklarining rentabellik, likvidlik, kredit tavakkalchiligi va ekologik mas'uliyat bilan bog'liq manfaatlarini boshqarish masalalari yoritiladi. Yashil kreditlash bank uchun uzoq muddatli daromad, barqaror mijoz bazasi va reputatsion kapital manbai sifatida talqin etiladi. Taklif etilayotgan mexanizm yashil taksonomiya, ESG due diligence, imtiyozli resurs, kafolat, monitoring va riskga asoslangan narxlashni birlashtiradi.

Kalit so'zlar: yashil moliya, tijorat banki, ESG risk, yashil kredit, bank manfaatlari

Abstract: The article examines how commercial banks can manage their interests when financing green projects. Green lending is treated as a source of long-term profitability, stable client relationships and reputational capital. The proposed mechanism integrates green taxonomy, ESG due diligence, concessional funding, guarantees, monitoring and risk-based pricing.

Keywords: green finance, commercial bank, ESG risk, green loan, bank interests

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы управления интересами коммерческих банков при финансировании зеленых проектов. Зеленое кредитование трактуется как источник долгосрочной доходности, устойчивой клиентской базы и репутационного капитала. Предлагаемый механизм объединяет зеленую таксономию, ESG-проверку, льготные ресурсы, гарантии, мониторинг и риск-ориентированное ценообразование.

Ключевые слова: зеленое финансирование, коммерческий банк, ESG-риск, зеленый кредит, интересы банка

Kirish

Yashil iqtisodiyotga o'tish sharoitida investitsiya oqimlarini ekologik samaradorlikka ega loyihalarga yo'naltirish bank tizimining muhim vazifasiga aylanmoqda. O'zbekistonning 2030-yilgacha yashil o'sish maqsadlari, energiya va resurs tejamkorligini kuchaytirish hamda xususiy kapitalni jalb etish zarurati tijorat banklari uchun yangi bozor segmentini shakllantiradi. Shu bilan birga, yashil loyiha odatdagi kreditdan murakkabroq: uning texnologik samarasi, ekologik natijasi, garov sifati, subsidiyalar barqarorligi va regulyator talablari bir vaqtda baholanadi.

Mazkur tezisning maqsadi - yashil loyihalarni moliyalashtirishda tijorat banklari manfaatlarini muvozanatli boshqarish mexanizmini asoslashdir. Bank manfaatlari foiz daromadi, kredit portfeli sifati, likvidlik, kapital yetarliligi, mijozlar bilan uzoq muddatli hamkorlik va reputatsion ustunlikni qamrab oladi. Bu manfaatlar ekologik natija bilan uyg'unlashmasa, bankda greenwashing, noto'g'ri baholangan risk va resurslarning samarasiz joylashuvi yuzaga kelishi mumkin.

Asosiy qism

Yashil loyihalarni bank nuqtayi nazaridan uch guruhga ajratish mumkin: energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya va toza transport, shuningdek suv tejash hamda chiqindilarni qayta ishlash loyihalari. Har bir guruhda pul oqimi, texnologiya hayot sikli va davlat ko'magi farq qiladi. Shu sababli bank loyiha tavakkalchiligi va ekologik natijasini birgalikda baholaydigan skoring modelidan foydalanishi lozim.

Birinchi element - yashil taksonomiya va loyiha tanlash mezonlaridir. Kredit qo'mitasi biznes-rejani moliyaviy ko'rsatkichlar bilan birga energiya sarfi kamayishi, karbon izi pasayishi, suv tejalishi yoki chiqindi hajmi qisqarishi kabi indikatorlar asosida ko'rib chiqadi. Bu yondashuv bankning haqiqiy yashil aktivlar ulushini aniqlashga va xalqaro moliya institutlari oldida shaffof hisobot berishga xizmat qiladi.

Ikkinchi element - ESG due diligence va risklarni tabaqalashtirishdir. Loyiha tashabbuskori ekologik ruxsatnomalar, texnik audit, yetkazib beruvchi ishonchliligi va ekspluatatsiya xavfsizligi bo'yicha tekshiriladi. Jismoniy iqlim risklari garov qiymatini, o'tish risklari esa eski texnologiyalar daromadlilikini pasaytirishi mumkin. Shuning uchun kredit muddati aktivning foydali xizmat davri bilan moslashtiriladi.

Uchinchi element - moliyaviy instrumentlar kombinatsiyasidir. Tijorat banki imtiyozli kredit liniyalari, xalqaro moliya institutlari resurslari, kafolat fondlari, sug'urta, lizing va yashil obligatsiyalar orqali uzoq muddatli resurs bazasini shakllantiradi. Bank foiz marjasi bilan birga komissiya daromadi va hisob-kitob xizmatlari hisobidan umumiy daromadlilikni oshiradi.

To'rtinchi element - riskga asoslangan narxlash va natijaga bog'langan monitoring. Ekologik samarasi ishonchli, texnik auditi ijobiy va pul oqimi barqaror loyiha pastroq foiz stavkasiga ega bo'lishi mumkin. Texnologik noaniqlik yuqori yoki ekologik natija yetarli tasdiqlanmagan loyiha qo'shimcha risk mukofoti bilan moliyalashtiriladi. Kredit shartnomasida mablag'lardan maqsadli foydalanish, ekologik indikatorlar, hisobot davriyligi va mustaqil audit shartlari belgilanadi.

Tijorat banklari uchun ichki institutsional model ham zarur: mas'ul bo'linma, metodologiya, ekspertlar uchun o'quv dasturlari va portfel monitoringi paneli joriy etiladi. Taklif etilayotgan mexanizm besh bosqichdan iborat: yashil mezonlarni tekshirish, moliyaviy va ESG risklarni skoring qilish, resurs manbai va ta'minotni tanlash, kredit shartlarini moslashtirish hamda moliyaviy-ekologik monitoring olib borish.

Xulosa

Yashil loyihalarni moliyalashtirish tijorat banklari uchun faqat ijtimoiy mas'uliyat emas, balki yangi daromad manbalari, portfel diversifikatsiyasi va strategik raqobat ustunligini yaratadigan yo'nalishdir. Biroq bank manfaatlari samarali boshqarilmasa, yashil kreditlash yuqori kredit riski, noto'g'ri baholangan texnologiya va reputatsion yo'qotishlarga olib kelishi mumkin.

Shu bois dissertatsiya mavzusi uchun "Yashil loyihalarni moliyalashtirishda tijorat banklari manfaatlarini muvozanatli boshqarish mexanizmlari" mavzusi tanlandi. Mavzu bankning foyda olish

maqsadi, moliyaviy barqarorligi va ekologik natijadorlikni yagona boshqaruv tizimida birlashtiradi. Amaliy tavsiya sifatida banklarda yashil taksonomiya, ESG skoring, riskga asoslangan narxlash va natijaga bogʻlangan monitoringni joriy etish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrda PQ-436-son qarori. 2030-yilgacha “yashil” iqtisodiyotga o‘tish chora-tadbirlari.
2. Asian Development Bank. (2021). Green and Sustainable Finance in Central Asia: Trends and Opportunities. Manila: ADB.
3. Inogamov, S., & Shodieva, Sh. (2024). Prospects for the implementation of green monetary policy. Tashkent: CBU.
4. OECD. (2023). Financing Uzbekistan’s Green Transition. Paris: OECD.
5. UNEP Finance Initiative. (2019). Principles for Responsible Banking. Geneva: UNEP FI.
6. World Bank. (2022). Towards a Greener Economy in Uzbekistan. Washington, DC.
7. World Bank. (2025). Prime Picks for a Green Pivot. Washington, DC.

